

PROBLEMATYKA DYDAKTYCZNA Praktyczne aspekty zajęć typu B (praca z aktami) podczas szkolenia wstępnego aplikantów sędziowskich

DOI: 10.53024/9.2.54.2024

MARIUSZ KUCHARCZYK*

STRESZCZENIE

Artykuł jest poświęcony jednej z metod prowadzenia zajęć na aplikacji sędziowskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, mianowicie pracy z aktami spraw sądowych oraz aktami postępowania przygotowawczego (zajęcia typu B). Tematyka artykułu związana jest z szeroko pojętą dydaktyką i nauczaniem podczas aplikacji sędziowskiej. W artykule szczegółowo omówiono zagadnienie prawidłowego doboru akt na zajęcia oraz właściwego przygotowania wykładowców i aplikantów przed rozpoczęciem zajęć. Główny nacisk położono jednak na przedstawienie właściwego przebiegu zajęć, metodyki prowadzenia zajęć i środków, które służą zapewnieniu aktywniejszego udziału aplikantów na zajęciach. Artykuł wyjaśnia także, w jaki sposób należy przygotować materiały szkoleniowe (konspekty), jakie treści powinny one zawierać oraz czy mogą być później udostępniane. Ponadto w artykule w sposób kompleksowy wskazano umiejętności, które aplikanci sędziowscy powinni nabyć po takich zajęciach, w kontekście przyszłej pracy w zawodzie sędziego.

Słowa kluczowe: aplikacja sędziowska, aplikanci, dydaktyka, konspekty zajęć, praca z aktami, prowadzenie zajęć, materiały szkoleniowe.

WSTĘP

Sposób kształcenia aplikantów sędziowskich, zarówno podczas szkolenia na aplikacji tzw. zwykłej jak i uzupełniającej nie został w sposób szczegółowy uregulowany

---

* Mariusz Kucharczyk – doktor nauk prawnych, sędzia Sądu Okręgowego w Sosnowcu, wykładowca KSSiP, ORCID: 0009-0002-5157-9887.

przepisami powszechnie obowiązującego prawa, a odbywa się na podstawie programów aplikacji sędziowskiej¹, które każdorazowo ustala Dyrektor KSSiP (art. 15 ust. 12 pkt 5 u.KSSiP²). Przy czym same programy aplikacji sędziowskich powinny być rozwinięciem założeń do tychże programów, które z kolei uchwała Rada Programowa KSSiP (art. 10 ust. 1 pkt 3 u.KSSiP)³. Należy bowiem wskazać, że program aplikacji sędziowskiej jest konkretyzacją pewnych ogólnych założeń co do sposobu kształcenia aplikantów. Warto dodać, że pewna wskazówka co do treści, którą winien zawierać program aplikacji, znajduje się w art. 27 ust. 3 u.KSSiP, z którego wynika, że kształcenie aplikantów sędziowskich odbywa się zarówno w postaci zajęć w Krajowej Szkole, jak i praktyk. Trzeba przy tym dodać, iż pewne ramy programu aplikacji sędziowskiej określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lutego 2018 r. w sprawie odbywania aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej⁴, z którego wynika, że szkolenie obejmować powinno co najmniej 30 cykli szkoleniowych w postaci zajęć w Krajowej Szkole oraz praktyk, które mogą kończyć się sprawdzianem wiedzy i umiejętności (§ 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia). Oznacza to, że program aplikacji sędziowskiej powinien być tak skonstruowany by uwzględnił nie tylko dwa różne aspekty nauczania w postaci zajęć stacjonarnych w Krajowej Szkole i praktyk, ale ich równowagę, tak aby aplikanci mogli uzyskać na zajęciach wiedzę odpowiednio wykorzystać podczas samych praktyk w różnych jednostkach wymiaru sprawiedliwości (głównie sądach). Program aplikacji sędziowskiej powinien być na tyle szczegółowy, aby umożliwiał realizację zadań programowych zawartych w założeniach do niego.

Wybór metod kształcenia podczas szkolenia wstępnego należy do Rady Programowej, która ustala je w samych założeniach do programów aplikacji sędziowskich. Abstrahując już od odniesienia się do wymogów założeń do programu aplikacji trzeba jedynie wskazać, że sama konstrukcja założeń powinna być bardziej ogólna z określeniem pewnych zadań programowych, metod prowadzenia zajęć oraz tematów, które powinny być przedmiotem szkolenia wstępnego z ogólnym czasem przeznaczonym na naukę poszczególnych dziedzin prawa. Z kolei program aplikacji sędziowskiej musi już w sposób dokładny określać rodzaje zajęć na każdy ze zjazdów, ich tematykę oraz czas, który trzeba poświęcić poszczególnym

---

¹ Przy czym w dalszej części artykułu, gdy będzie mowa o aplikacji sędziowskiej to też przez nią należy rozumieć aplikację sędziowską uzupełniającą, chyba że występują między nimi istotne różnice, co zostanie omówione.

² Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, Dz.U. z 2022 r. poz. 217.

³ Założenia do programu aplikacji sędziowskiej zostały określone w załączniku do uchwały Rady Programowej nr 26/2022 z 15.12.2022 r. nr 26/2022 z 15.12.2022 r. w sprawie zmiany założeń do programu aplikacji sędziowskiej – <https://www.kssip.gov.pl/node/8278>, a założenia do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej w załączniku do uchwały Rady Programowej nr 47/2019 z 21.11.2019 r. w sprawie uchwalenia założeń do programu aplikacji uzupełniającej sędziowskiej – <https://www.kssip.gov.pl/node/5284>.

⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 355.

Praktyczne aspekty zajęć typu B (praca z aktami) podczas szkolenia wstępnego aplikantów sędziowskich

zagadnieniom prawnym w ramach danego typu zajęć. Zresztą § 4 ust. 1 wyżej cytowanego rozporządzenia określa minimalne wymagania programu aplikacji, a więc „liczbę cykli szkoleniowych, zakres tematyczny każdego cyklu, liczbę godzin przeznaczonych na poszczególne przedmioty, metody przeprowadzenia zajęć szkoleniowych, miejsce i czas trwania praktyk, a także zakres tematyczny i czas trwania poszczególnych sprawdzianów”.

Samo pojęcie kształcenia obejmuje swoim zakresem wszystkie świadome i systematyczne czynności nauczania, uczenia się i studiowania⁵. Jedną z metod kształcenia aplikantów sędziowskich podczas zajęć w Krajowej Szkole jest praca z aktami⁶, określona w założeniach do programu aplikacji sędziowskiej jako metoda typu B, czyli ćwiczenia będące podstawowymi zajęciami służącymi nauce przepisów postępowania⁷. Taka forma zajęć, obok rozwiązywania kasusów, seminariów, repetytoriów i symulacji rozpraw, jest preferowana w programie aplikacji sędziowskiej⁸. Podczas ćwiczeń słuchacze zdobywają bowiem nowe, na coraz wyższym poziomie umiejętności, pogłębione poznanie, nowe metody pracy oraz uczą się formułować się problemy i je rozwiązywać, ćwicząc też techniki i metody pracy naukowej⁹.

Praca z aktami dla aplikantów sędziowskich, jako metoda kształcenia przyszłych sędziów, powinna mieć decydujące znaczenie w aspekcie przygotowania do praktyk w sądach oraz przyszłego wykonywania zawodu sędziego i dlatego też tak ważne jest ustalenie czy jest ona rzeczywiście dydaktycznie efektywna. Trzeba wskazać, że zarówno założenia do programów aplikacji sędziowskich, jak i same ich programy nie określają w sposób dokładny tego, jak ma przebiegać kształcenie za pomocą metody typu B i to zarówno w kontekście przygotowania materiałów na zajęcia, jak i sposobu ich prowadzenia. Wobec tego Krajowa Szkoła tworzy własne reguły, oparte na założeniach do programu aplikacji, dotyczące nie tylko przygotowania materiałów szkoleniowych, ale i prowadzenia zajęć. Z kolei biorąc pod uwagę coraz większą liczbę grup aplikacyjnych oraz powierzanie coraz to nowym

⁵ F. Berezniacki, *Kształcenie i studiowanie w szkole wyższej*, [w:] *Perspektywy zmian w praktyce kształcenia akademickiego*, red. nauk. D. Ciechanowska, Szczecin 2014, s. 10.

⁶ Zajęcia dla aplikantów sędziowskich odbywają się podczas 33 zjazdów, trwających po 5 dni rozplanowanych na 36 miesięcy, a dla aplikantów sędziowskich aplikacji uzupełniającej podczas 34 zjazdów, trwających po 2 dni rozplanowanych na 18 miesięcy – określone w założeniach do programu aplikacji sędziowskiej oraz do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej, a skonkretyzowane w programach: aplikacji sędziowskiej i aplikacji sędziowskiej uzupełniającej – zob. załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 28/2023 z 17.01.2023 r. w sprawie ustalenia programu aplikacji sędziowskiej (https://www.kssip.gov.pl/sites/default/files/zalacznik_-_program_aplikacji_sedziowskiej.pdf) oraz załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 26/2020 z 15.01.2020 r. w sprawie ustalenia programu uzupełniającej aplikacji sędziowskiej (https://www.kssip.gov.pl/sites/default/files/untitled_2020011515161700.pdf).

⁷ Pkt III ppkt 3 ad 2 na s. 3 założeń do programu aplikacji sędziowskiej... Trzeba zwrócić uwagę, że w założeniach do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej nie wskazuje się na podstawowy charakter tej metody, a jedynie na to, że są to podstawowe zajęcia o charakterze ćwiczeń – zob. pkt III ppkt 3 ad 2, s. 5 założeń do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej...

⁸ § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lutego 2018 r. w sprawie odbywania aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej, Dz.U. z 2018 r. poz. 371.

⁹ F. Berezniacki, *Zagadnienia dydaktyki szkoły wyższej*, Szczecin 2009, s. 83.

wykładowcom prowadzenie zajęć, niezbędne jest wyznaczenie najważniejszych celów tej metody oraz ustalenie w miarę jednolitych zasad przygotowania materiałów szkoleniowych oraz sposobów prowadzenia zajęć. Warto dodać, że poznanie tych zagadnień nie tylko może pomóc aplikantom oraz samym wykładowcom (przede wszystkim tym, którzy jeszcze nigdy nie prowadzili tego typu zajęć) zrozumieć „ideę” metody typu B, ale pozwolić im również na właściwe przygotowanie się do zajęć. Zwłaszcza, że czasami nowi aplikanci nie do końca wiedzą w jaki sposób mają być przeprowadzane takie zajęcia. Ponadto pewne kwestie, dotyczące choćby zasad przygotowania materiałów szkoleniowych i prowadzenia samych zajęć, zaproponowane do tej pory przez Krajową Szkołę, bywają różnie interpretowane przez wykładowców i dlatego należy podjąć się próby pokazania tego jakie akta i konspekty będą najwłaściwsze w tego typu zajęciach. Celem niniejszej pracy jest więc próba kompleksowego przedstawienia metodyki prowadzenia zajęć, opartej nie tylko na doświadczeniach autora jako wykładowcy i osoby delegowanej do Krajowej Szkoły, ale i na spostrzeżeniach aplikantów zawartych w ankietach pozjazdowych oraz sugestii wykładowców na konferencjach metodycznych organizowanych przez Krajową Szkołę w ostatnich latach. Jest to istotne z uwagi na to, że wraz ze zmianą w grudniu 2022 r. założeń do programu aplikacji sędziowskiej brak jest obecnie publikacji poświęconych temu zagadnieniu. Z kolei dokonując analizy metody typu B nie można było pominąć dotychczasowej praktyki Krajowej Szkoły, zawartej częściowo w pismach organizacyjnych kierowanych do tej pory do koordynatorów zajęć i wykładowców. W związku z tym niezbędne jest także ustalenie czy dotychczasowa praktyka dotycząca prowadzenia zajęć i przygotowania na nie materiałów była i jest efektywna z dydaktycznego punktu widzenia.

CELE ZAJĘĆ

Podczas zajęć typu B należy dokonywać kompleksowej analizy akt sprawy pod kątem wszystkich występujących w niej problemów prawnych (materialnoprawnych i procesowych). Trafnie więc wskazano w założeniach do programu aplikacji, że „aplikanci powinni, pod kierunkiem prowadzącego, proponować podjęcie określonych czynności po zidentyfikowaniu problemu”, by potem „nabyć umiejętność subsumcji, samodzielnego budowania argumentów, formułowania wniosków, przeprowadzania analiz, redagowania orzeczeń i uzasadnień”¹⁰. W związku z tym cel zajęć typu B, który wysuwa się na pierwszy plan to konieczność wszechstronnej analizy problemu prawnego. Następnym to przygotowywanie przez aplikantów projektów decyzji procesowych wraz z ich uzasadnieniami i odpowiednią

---

¹⁰ Pkt III ppkt 3 ad 2, s. 4 założeń do programu aplikacji sędziowskiej...; pkt III ppkt 3 ad 2, s. 6 założeń do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej...

argumentacją. Słusznie przy tym wskazuje się, że celem tego typu zajęć jest też zapoznanie się z techniką pracy sędziego¹¹. Zwykle bowiem na zajęciach aplikanci otrzymują całość akt, mogąc prześledzić sposób działania sędziego w rozwiązywaniu poszczególnych problemów prawnych. Aplikanci podczas samego czytania akt uczą się też w jaki sposób to robić i na co zwracać szczególną uwagę.

Zajęcia typu B¹² pozwalają aplikantom nabyć umiejętności w zakresie właściwej organizacji pracy, także w kontekście preselekcji dowodów, która zapewnia efektywność postępowania i pozwala na podejmowanie trafnych decyzji¹³. Zaletą tej metody kształcenia jest to, że praca z aktami ma charakter ćwiczeń nad sprawami, które realnie były przedmiotem postępowania sądowego lub nimi mogą być. W związku z tym słusznie podnosi się, że zajęcia typu B doskonalą umiejętności praktyczne aplikantów, będąc bazą do dalszego samokształcenia w aspekcie tworzenia pewnych schematów działania¹⁴. Aplikanci poznając problematyczne zagadnienia prawne zapoznają się bowiem nie tylko z przepisami prawa, za pomocą których można je rozwiązać, ale też ich wykładnią, a następnie wiedzę w tym zakresie mogą przenosić na podobne stany faktyczne występujące w innych postępowaniach. Podczas pracy z aktami aplikanci sędziowscy mają możliwość zapoznania się z propozycjami rozwiązań problemów przez innych aplikantów i prześledzenia ich toku rozumowania wraz z użytą argumentacją¹⁵. Tym samym aplikanci mogą je zaaprobować, uzupełnić własną argumentacją lub też poddać krytyce. W ten sposób zajęcia te (tak jak i zresztą cała idea dydaktyczna aplikacji sędziowskiej) opierają się na praktyczności, techniczności i indywidualizmie¹⁶. Jednocześnie z uwagi na małą liczebność grup ćwiczeniowych (kilkanaście osób) i niezbyt dużą liczbę akt każdy aplikant może wypowiedzieć się na temat rozwiązania problemu prawnego. Wobec tego od razu trzeba zaznaczyć, że wykładowca winien każdorazowo dążyć do takiej sytuacji, by wszyscy aplikanci zaprezentowali własne stanowiska na temat omawianych problemów prawnych, czemu ma służyć dość długi czas przeznaczony na metodę typu B na każdym ze zjazdów. Sami z kolei aplikanci powinni samodzielnie zgłaszać się do odpowiedzi, by uczyć się prezentacji własnych poglądów i przedstawiania argumentów na ich poparcie,

¹¹ D. Kala, *Metodyka efektywnego przygotowania i przeprowadzenia podstawowych zajęć aplikacyjnych o charakterze ćwiczeń*, Kwartalnik KSSiP 2011, nr 2, s. 55; K. Hejosz, *Metodyka efektywnego prowadzenia zajęć typu B w opinii wykładowców i aplikantów KSSiP*, Kwartalnik KSSiP 2013, nr 2, s. 49.

¹² Trzeba wskazać, że takie zajęcia są także przewidziane w programie aplikacji prokuratorskiej oraz aplikacji prokuratorskiej uzupełniającej, a które funkcjonują na bardzo podobnych zasadach – zob. programy tych aplikacji – załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 219/2020 z 3.06.2020 r. w sprawie zmiany programu aplikacji prokuratorskiej (<https://www.kSSIP.gov.pl/aplikacje/programy-aplikacji/aplikacja-prokuratorska>); załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 27/2020 z 15.01.2020 r. w sprawie ustalenia programu uzupełniającej aplikacji prokuratorskiej (<https://www.kSSIP.gov.pl/node/6746>).

¹³ Pkt III ppkt 3 ad 2, s. 4 założeń do programu aplikacji sędziowskiej...

¹⁴ D. Kala, *Metodyka efektywnego...*, s. 55.

¹⁵ Tak też: K. Hejosz, *Metodyka efektywnego...*, s. 49; D. Kala, *Metodyka efektywnego...*, s. 55.

¹⁶ K. Kocemba, M. Stambulski, *Dydaktyka ma znaczenie. Aplikacja sędziowska i prokuratorska w Polsce*, Wrocław 2020, s. 14.

przewyciężając także stres związany z wypowiedzią na forum grupy. Jednocześnie nabędą oni w ten sposób wiedzę i umiejętności pozwalające im na zaliczenie sprawdzianu z omawianej materii na kolejnym zjeździe, a w efekcie także później końcowego egzaminu sędziowskiego.

W związku z powyższym trzeba stwierdzić, że waga omawianych zajęć dla przyszłej pracy w zawodzie sędziego jest tak duża, że konieczne jest właściwe przygotowanie wykładowców do ich prowadzenia, co przekłada się na odpowiedni wybór akt oraz ostateczny efekt w postaci przeprowadzenia zajęć szkoleniowych. Oznacza to też, że już sama świadomość celów pracy nad aktami oraz efektów, jakie powinny przynieść spowoduje, iż przedmiotowe zajęcia mogą być prawidłowo prowadzone.

PRZYGOTOWANIE MATERIAŁÓW DO ZAJĘĆ

Trzeba wskazać, że wybór właściwych akt, z odpowiednio złożonymi problemami prawnymi pozwoli na prowadzenie we właściwy sposób samych zajęć, podczas których należy oczekiwać owocnej dyskusji. W związku z tym tak ważne jest jednoznaczne określenie tego, jakie reguły należy przyjąć podczas tworzenia materiałów szkoleniowych do tego typu zajęć. Na wstępie trzeba jednakże zwrócić uwagę, że w przypadku powołania większej liczby wykładowców na dany zjazd (z uwagi na konieczność równoległego przeprowadzenia tych samych zajęć z kilkoma grupami) niezbędne jest powołanie dodatkowo koordynatora zajęć¹⁷. I chociaż art. 53 ust. 2 u.KSSiP wskazuje na przesłankę „uzasadnionej potrzeby” jako konieczną do powołania koordynatora zajęć to należy uznać, że zawsze w przypadku, gdy przewidziany jest więcej niż jeden wykładowca zaistnieje taka właśnie potrzeba. Wynika to z tego, że przygotowując akta do zajęć mogą się wyłonić takie zagadnienia prawne, które wywołują spory zarówno w doktrynie jak i orzecznictwie. Z kolei w celu ujednoczenia przekazu aplikantom będącym członkami różnych grup zawsze istnieje konieczność wcześniejszego uzgodnienia wspólnego zapytania na daną materię¹⁸. Nie oznacza to wcale konieczności przyjęcia jednego stanowiska, bo przecież możliwe jest przedstawienie kilku poglądów wraz z argumentacją na ich poparcie i uznanie, iż dane zadanie może być rozwiązane na kilka sposobów. Zadaniem wykładowców nie jest bowiem przekazywanie tylko jednej linii orzeczniczej, ale złożoności systemu przepisów prawa wraz z praktycznym zastosowaniem różnych rodzajów wykładni. Wobec tego należy postulować przedstawianie na zajęciach różnorodnych rozwiązań problemów prawnych, by aplikanci

---

¹⁷ Koordynator zajęć jest powoływany w celu ujednoczenia treści dydaktycznych w czasie zajęć oraz sposobu oceny sprawdzianów i musi posiadać wyróżniającą wiedzę oraz mieć odpowiednie doświadczenie zawodowe, prowadząc zajęcia od co najmniej dwóch lat – art. 53 ust. 2 u.KSSiP.

¹⁸ Słusznie zwrócono już na to uwagę wcześniej – zob. K. Hejsoz, *Metodyka efektywnego...*, s. 61.

zapoznali się ze złożonością systemu prawnego i mogli sami zdecydować o tym, jakie stanowisko przyjmą, ucząc się sztuki argumentacji. Z drugiej jednak strony trzeba podkreślić, że zajęcia prowadzone w różnych grupach muszą być porównywalnie prowadzone z metodycznego punktu widzenia, także w zakresie przekazywanej treści¹⁹, gdyż ma to znaczenie dla sprawdzianu, który będą pisali aplikanci.

W związku z powyższym rola koordynatora zajęć typu B jest bardzo ważna, gdyż to najpierw on sam winien przydzielić poszczególnym wykładowcom zadania przygotowania akt z określonymi problemami prawnymi, który to podział zadań musi być czytelny, jasny, precyzyjny oraz w miarę możliwości uwzględniać stanowisko służbowe danego wykładowcy. Koordynator zajęć powinien więc starać się, by wykładowca będący np. sędzią sądu apelacyjnego miał możliwość przygotowania akt lub ich fragmentów dostępnych dla niego w sądzie, w którym orzeka. Dlatego też tak istotną rolą KSSiP jest to, aby na zajęcia typu B powoływać właśnie tylko takich wykładowców (sędziów), którzy bez problemu przygotowują akta objęte materialem zjazdu, mając do nich dostęp w macierzystej jednostce pracy. Należy przy tym postulować stałą współpracę wykładowców powołanych na zajęcia z koordynatorem tych zajęć, tak by materiał szkoleniowy był jak najlepszy. Dlatego też konieczny jest kontakt telefoniczny lub e-mailowy wykładowców z koordynatorem i odwrotnie, by nie było wątpliwości co do przydzielonego zadania. Z drugiej strony ważne jest to, aby wybór wykładowców i organizacja zjazdu ze strony KSSiP następowała z odpowiednim wyprzedzeniem (minimum trzymiesięcznym), tak aby był czas na odpowiednie przygotowanie materiałów i ich ewentualną poprawę. Reasumując, rola koordynatora zajęć typu B sprowadza się do pewnego usystematyzowania całości materiału szkoleniowego, także pod kątem jednolitości i spójności, i to zarówno w zakresie stosowanej metodyki, jak i przekazywanych treści. Z drugiej strony koordynator nie może ograniczać się tylko do scalania treści przekazanych przez wykładowców, co czasami miało miejsce przy niektórych nadsyłanych konspektach na zajęcia, gdyż jest odpowiedzialny za prawidłowość ich przygotowania, także pod względem merytorycznym.

Podkreślenia wymaga to, że akta postępowań przygotowawczych i sądowych przygotowywane na zajęcia typu B muszą być zawsze prawomocne i nie mogą zawierać informacji niejawnych²⁰. Oznacza to, że nie mogą być przedmiotem zajęć takie sprawy, co do których postępowanie nie zostało jeszcze prawomocnie zakończone²¹. Konsekwencją takiej regulacji jest niemożność wykorzystania akt tych

---

¹⁹ D. Kala, *Metodyka efektywnego...*, s. 56.

²⁰ Co wprost wynika z art. 2 ust. 2b u.KSSiP.

²¹ W związku z tym przesyłając materiały do KSSiP należy zadbać o to, by znalazła się w nich informacja na temat tego, że postępowania w sprawach, które mają być omawiane na zajęciach, są prawomocne (np. wyrok z datą prawomocności).

spraw sądowych, zarówno cywilnych jak i karnych, w których postępowanie dalej toczy się w I lub II instancji, co jest uzasadnione tym by nie wpływać w jakikolwiek sposób na procedowanie lub końcowe rozstrzygnięcie. Z kolei w przypadku akt postępowania przygotowawczego powinny być one też zakończone prawomocnie na tym etapie postępowania. Natomiast, gdy postępowanie przygotowawcze weszło w fazę postępowania sądowego, aby móc wykorzystać fragment akt z tej pierwszej części procesu karnego – całe postępowanie jurysdykcyjne musi się prawomocnie zakończyć. A to dlatego, że możliwa jest np. sytuacja, gdy już na etapie jurysdykcyjnym sprawa powróci do wcześniejszej fazy postępowania (np. art. 344a k.p.k.). Jeśli chodzi o postępowania po wydaniu prawomocnego wyroku, jak np. postępowanie wykonawcze w postępowaniu karnym, czy też np. postępowanie klauzulowe i egzekucyjne w postępowaniu cywilnym – należy przyjąć takie samo stanowisko, a więc że muszą się one także prawomocnie zakończyć. Trzeba bowiem zauważyć, że w ich toku zapadają różne decyzje procesowe, na które także nie można w żaden sposób wpływać proponowanymi na zajęciach rozwiązaniami. Natomiast w przypadku akt, które np. „zawierają” rzadko spotykany w praktyce problem prawny, a nie są prawomocne, zasadne byłoby przygotowanie całkowicie spreparowanych nowych akt – niejako na bazie tych prawomocnych – lecz z zupełnie innymi danymi. Anonimizacja takich akt będzie bowiem niewystarczająca i byłaby obejściem stanowczego przepisu ustawy. W związku z tym zasadnie wprowadzono obowiązek „korzystania” na zajęciach tylko z akt spraw prawomocnie zakończonych, choćby tylko po to by w pełni zachować niezawisłość i niezależność sędziego w zakresie orzekania.

Należy zwrócić uwagę, że informacje niejawne zostały zdefiniowane w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r.²² o ochronie informacji niejawnych i nazywa się nimi te, których nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne, także w trakcie ich opracowywania oraz niezależnie od formy i sposobu ich wyrażania. Będą to więc co do zasady informacje, którym nadano klauzule „ściśle tajne”, „tajne”, „poufne” i „zastrzeżone”²³. W związku z tym takich akt także nie wolno wykorzystywać na zajęciach typu B, nawet po ich anonimizacji, gdyż przemawia za tym sam charakter prawny informacji niejawnych, które nie mogą być nikomu ujawniane.

Na zajęciach typu B, aby zrozumieć dany problem prawny, nie jest niezbędne poznanie całej sprawy i wszystkich etapów postępowania. Tym samym zwykle wystarczy przygotować tylko fragmenty akt sprawy z danej części postępowania

²² Dz.U. z 2023 r. poz. 756.

²³ Art. 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, Dz.U. z 2023 r. poz. 756.

sądowego lub przygotowawczego, którą można także spreparować (w całości lub części), gdyż w celach dydaktycznych nie jest konieczne prezentowanie zawsze oryginalnych akt. Ważne jest przy tym to, by akta były czytelne, nie zawierały niepotrzebnych dokumentów, a jednocześnie nie były nazbyt obszerne. Należy przyjąć, że średnio na omówienie akt jednej sprawy należy przeznaczyć od jednej do nawet kilku godzin lekcyjnych. Wobec tego akta nie powinny być co do zasady dłuższe niż 100-150 kart, co oznacza że konieczna jest ich odpowiednia selekcja. A to dlatego, że podczas pracy nad aktami omawiane są nie tylko zagadnienia proceduralne, ale i materialnoprawne, a zapoznanie się z obszernymi aktami zajmuje więcej czasu aplikantom, gdyż nie mają jeszcze umiejętności szybkiego „wyłapywania” problemów prawnych. Trzeba też zwrócić uwagę na konieczność przygotowania na zajęcia typu B zawsze dwóch/trzech akt spraw fakultatywnych, na wypadek gdyby udało się omówić te obligatoryjne w krótszym czasie. Akta spraw lub ich fragmenty przygotowywane są zawsze w postaci elektronicznej, w formie skanów, bez ich anonimizacji, ponieważ w ten sposób oszczędza się czas i środki na ich drukowanie. Trzeba też zwracać uwagę na ich objętość (nie powinny być zbyt obszerne), poziom trudności (nie mogą być zbyt skomplikowane), typowość (zagadnienia pojawiające się w nich muszą występować dość często), różnorodność (jak największa „paleta” problemów). Pożądane jest także to, żeby zawierały błędy, by móc je później omówić na zajęciach, także w aspekcie dyskusji na ich temat. Aplikantom nie udostępnia się ani przed zajęciami, ani po nich oryginalnych rozwiązań, gdyż aplikanci mają zaproponować w czasie ćwiczeń swoje rozwiązania, nad którymi później się dyskutuje. Zresztą czasami takie oryginalne rozwiązania są niepełne lub nawet błędne, więc nawet ich późniejsze udostępnianie z dydaktycznego punktu widzenia byłoby nieprawidłowe. Trzeba jeszcze dodać, że akta spraw powinny być co do zasady nowe i nie mogą być już omówione na innych zjazdach lub w czasie aplikacji innego rocznika, co jest naturalne choćby z uwagi na częste zmiany wielu przepisów prawa i możliwość uzyskania tychże akt np. od aplikantów starszych roczników. Można jednak ponownie wykorzystać akta podczas tego samego zjazdu innego rocznika aplikacji sędziowskiej, gdy np. powstanie rzadko spotykany w praktyce problem prawny, co też wymaga zgody Krajowej Szkoły, gdyż w takim przypadku warto aby zapoznało się z nim większe grono aplikantów innych roczników.

Akta spraw, które są przygotowywane na zajęcia typu B powinny, dla czytelności, być dokładnie opisane pod kątem tego jakie zadanie mają wykonać aplikanci oraz jakie elementy proceduralne należy z nimi omówić i na jakie kwestie, np. materialnoprawne trzeba zwrócić uwagę. Ważne jest też to, aby omówione zostały nie tylko poszczególne problemy prawne objęte materialem zjazdu, ale i te które wyłonią się podczas analizy akt danego postępowania. Konieczne jest zatem kompleksowe

omówienie tych kwestii prawnych, które wyłonią się podczas analizy akt, by nauczyć aplikantów zwracania uwagi na istotne aspekty materialne i procesowe, a tym samym uczyć techniki pracy sędziego. Warto też eksponować techniczne zagadnienia związane z czytaniem akt, analizą poszczególnych ich fragmentów i wreszcie sporządzaniem orzeczeń, ich uzasadnień i zarządzeń. Wobec tego pożądane jest, aby konspekt na zajęcia typu B obejmował nie tylko omówienie akt sprawy, zarówno pod kątem błędów, które zostały dostrzeżone podczas procedowania, ale zawierał prawidłowe rozwiązanie ze wskazaniem właściwych przepisów prawa oraz orzecznictwa²⁴. Same akta spraw muszą zaś odpowiadać materii programu aplikacji, a jednocześnie zawierać takie problemy prawne, które w rzeczywistości najczęściej się pojawiają²⁵. Muszą też być na tyle różnorodne, by nie pojawiały się w nich identyczne zagadnienia prawne, a także by treści nie dublowały się z tymi przekazywanymi w ramach innych typów zajęć. Akt na dany zjazd zaproponowanych przez wykładowców, w ramach wcześniej ustalonego przez koordynatora podziału zadań, nie może być zbyt dużo²⁶, gdyż czas przeznaczony na ten typ zajęć podczas każdego zjazdu aplikacji sędziowskiej (zwykłej od kilku do kilkunastu godzin, a uzupełniającej średnio kilka godzin) nie jest nieograniczony. Oznacza to, że nie wszystkie problemy prawne (których jest wiele w ramach konkretnej materii) podczas pracy z aktami mogą zostać poruszone, a więc aplikanci powinni, w ramach samokształcenia, pracować indywidualnie nad niektórymi kwestiami, także w czasie praktyk. Ponadto warto przygotować takie akta, które zawierają ciekawe problemy prawne, gdyż odpowiednio dobrany zestaw zagadnień może bardziej przyciągnąć uwagę aplikantów na samych zajęciach²⁷.

Przygotowanie zajęć typu B to nie tylko wybór odpowiednich akt i ich liczby oraz określenie czasu przeznaczonego na omówienie poszczególnych spraw, ale również opracowanie konspektu zajęć i selekcja zagadnień prawnych, które mają zostać omówione przy okazji omawiania problemów zawartych w aktach. Konspekt taki winien uwzględniać aspekty metodyczne, a więc przede wszystkim sposób przekazywania treści, kolejność analizy poszczególnych zagadnień oraz konkretny czas przeznaczany na analizę akt i ustalenie tego, które akta aplikanci otrzymują przed zajęciami, a z którymi zapoznają się dopiero w ich trakcie²⁸. Po-

---

²⁴ Tak też: K. Hejsoz, *Metodyka efektywnego...*, s. 50;

²⁵ D. Kala, *Metodyka efektywnego...*, s. 56.

²⁶ Zdarzały się sytuacje, że koordynatorzy zajęć typu B na dany zjazd przygotowywali zbyt wiele akt, chcąc omówić wszystkie zagadnienia prawne, które już były omawiane na zajęciach albo dość pobieżnie, albo brakowało w ogóle czasu na ich omówienie, co nie przynosiło żadnego efektu dydaktycznego, gdyż lepiej byłoby omówić dogłębnie jedno zagadnienie prawne i zlecić aplikantom samodzielne omówienie innego niż pobieżnie przedstawiać wszystkie.

²⁷ M. Kosterka, A. Rosiak, *Nauczyciel akademicki*, Gdańsk 2008, s. 115.

²⁸ Warto dodać, że aplikanci aplikacji uzupełniającej, z uwagi na mniejszą liczbę zajęć typu B podczas zjazdów, powinni z reguły otrzymać wszystkie akta przed zjazdem, by nie tracić czasu na ich czytanie na samych zajęciach.

stulować należy aby takich akt, z którymi aplikanci zapoznają się dopiero na zajęciach było stosunkowo niewiele – ok. 10-20 % w stosunku do wszystkich akt, gdyż wtedy „nie traci” się zbyt wiele czasu na zapoznanie się aplikantów z materiałami szkoleniowymi. Poza tym należy opracować zadanie dla aplikantów, wskazać kierunek rozstrzygnięcia, proponowane rozwiązanie oraz uwypuklić te aspekty prawne, które trzeba omówić podczas zajęć. Tylko w ten sposób aplikanci posiadają bowiem porównywalne umiejętności, skoro są podzieleni na wiele różnych grup, które mają zajęcia z różnymi wykładowcami. W takim konspekcie należy także wskazać i krótko omówić merytoryczne kwestie (procesowe i materialnoprawne) oraz ocenić decyzje wydane w tym zakresie. Obojętne jest to, czy taki konspekt będzie miał postać jednego dokumentu (metodyczno-merytoryczną), czy też kwestie metodyczne zostaną zawarte w odrębnym dokumencie. Niezbędne jest jednak to, by kwestie merytoryczne nie wykraczały poza zagadnienia zawarte w aktach spraw, a sam konspekt nie był „skryptem z materii zjazdu”, gdyż konspekty nie służą nauce konkretnej dziedziny prawa, jak to ma miejsce na studiach prawniczych. Z kolei same zajęcia w Krajowej Szkole, które są objęte programem aplikacji nie pozwalają na wyczerpanie całego materiału, na co już zwrócono uwagę, gdyż to przede wszystkim zajęcia praktyczne mają kształcić aplikantów²⁹ i w związku z tym należy wymagać od aplikanta indywidualnego doksztalcania³⁰. Związka, że obecnie osoby uczące się oczekują zwykle nie tego, aby stawiać kluczowe problemy i pytania, lecz tego żeby wykładowca był dostępny i niezbyt wymagający³¹. Wobec tego tak ważne jest by zwracać uwagę aplikantom na samych zajęciach, z jakimi zagadnieniami prawnymi powinni potem zapoznać się we własnym zakresie³².

W tym miejscu trzeba wskazać, że na zajęcia typu B należy przygotować dwa odrębne konspekty, jeden dla wykładowców, a drugi dla aplikantów. Pierwszy z nich winien zawierać te treści, które należy przekazać aplikantom, łącznie z prawidłowym rozwiązaniem zadania, a zwykle będzie to orzeczenie z uzasadnieniem i zarządzeniami. Z kolei drugi ograniczyć się musi do wskazania metodyki pracy nad danymi aktami, podania czasu ich trwania i kolejności ich omawiania i wreszcie do podania samego zadania. Konstrukcyjnie konspekt dla aplikantów nie powinien przy tym odbiegać od tego przygotowanego dla wykładowców. Same konspekty mogą być przygotowane przez koordynatora zajęć indywidualnie lub też grupowo przez wykładowców. Można więc postulować oddanie do konsultacji

²⁹ Tak też: F. Zoll, *Wprowadzenie do programu aplikacji ogólnej oraz aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej w pkt 1 (ogólnej koncepcji dydaktycznej)*, <https://www.kssip.gov.pl/aplikacje/o-aplikacjach/informacje-ogolne>.

³⁰ K. Kocemba, M. Stambulski, *Dydaktyka ma...*, s. 15.

³¹ J. Jabłońska-Bonca, *O szkolnictwie wyższym i kształceniu prawników*, Warszawa 2020, s. 62.

³² Trzeba zwrócić uwagę, że z o wiele większą liczbą zagadnień samodzielnie muszą zapoznać się aplikanci aplikacji sędziowskiej uzupełniającej, na której liczba godzin zajęć typu B na jednym zjeździe waha się od kilku do maksymalnie kilkunastu, a więc jest ich o ponad połowę mniej niż na aplikacji sędziowskiej zwykłej.

takiego konspektu indywidualnego koordynatora innym wykładowcom, by umożliwić ewentualne wprowadzenie w nim zmian przez osoby, które przygotowały pewną treść na niego się składającą. Trzeba bowiem zauważyć, że czasami duża ilość materiałów szkoleniowych powoduje, iż pewnych omyłek nie zauważą nawet sam koordynator lub osoba odpowiedzialna za organizację zjazdu ze strony KSSiP (a także sprawdzająca całość materiałów). Dlatego też precyzyjna treść konspektu pozwoli dopiero na prawidłowe prowadzenie zajęć typu B podczas zjazdu.

Trzeba podkreślić, że zaproponowane wyżej reguły przygotowania materiałów szkoleniowych na zajęcia typu B pozwolą nie tylko na wybór odpowiednich akt przez wykładowców, ale i na sporządzenie przez koordynatora takich konspektów, które będą miały duży walor dydaktyczny i pomogą w efektywnym prowadzeniu zajęć. Z kolei wiedza wykładowców na temat tego, jak powinny wyglądać przygotowywane materiały szkoleniowe (akta spraw sądowych i rozwiązania pojawiających się w nich problemów; konspekty dla wykładowców i aplikantów) niewątpliwie przyczyni się do prawidłowej realizacji przez nich obowiązków przed prowadzeniem samych zajęć w Krajowej Szkole.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Właściwie przygotowane akta wraz z konspektami są tylko „etapem” do prowadzenia zajęć z aplikantami na samym zjeździe. Takie zajęcia mają swoje cele dydaktyczne, zarówno społeczne (nauczanie, kształcenie), jak i indywidualne (uczenie się, samokształcenie)³³, a o których zawsze trzeba pamiętać, ponieważ w ten sposób osiągnie się najlepszy efekt dydaktyczny. Podkreślenia wymaga to, iż zadaniem aplikantów przed zjazdem powinno być tylko dokładne przeczytanie akt, a nie przygotowanie od razu rozwiązania³⁴, gdyż tylko w ten sposób mogą sami, w odpowiednim czasie wyznaczonym przez wykładowcę, sprawdzić swoje umiejętności. Z kolei w praktyce aplikanci najczęściej po otrzymaniu akt przed zjazdem ustalają w grupie, kto wykona które zadanie, a następnie przesyłają sobie wzajemnie rozwiązania (czasem nawet ze streszczeniem stanu faktycznego). Tym samym niepożądane jest, co niejednokrotnie ma miejsce podczas tego typu zajęć, by aplikanci wcześniej, nie tylko w ramach uzgodnionego w grupie podziału, ale i nawet indywidualnie, przygotowali gotowe rozwiązanie. A to dlatego, że w ten sposób w ogóle nie ćwiczą, w wyznaczonych przez wykładowcę granicach czasowych, indywidualnej umiejętności pisania projektów orzeczeń i uzasadnień (często

---

³³ A. Krajewska, *Współdziałanie dydaktyczne nauczycieli akademickich i studentów a jakość kształcenia na przykładzie studiów pedagogicznych*, Białystok 2016, s. 101.

³⁴ Niemniej można się zastanowić, zwłaszcza w przypadku aplikacji sędziowskiej uzupełniającej, czy np. w jednej ze spraw aplikanci nie powinni przesyłać przed zajęciami projekty orzeczeń z uzasadnieniami i zarządzeniami – wykładowcom, z którymi mają zajęcia, by w ten sposób wykładowcy mogli je wcześniej sprawdzić.

z zarządzeniami) – bez korzystania z komentarzy, wzorów orzeczeń, itp. Poza tym przy jednym grupowym rozwiązaniu zwykle tylko jeden aplikant samodzielnie przygotowuje rozwiązanie, które później przedstawia on sam na zajęciach, a pozostałe osoby z grupy zwykle biernie przyjmują je jako swoje. A przecież w tego typu zajęciach chodzi o sprawdzenie umiejętności wszystkich aplikantów, a nie tylko jednego. Trzeba też podkreślić, że najlepszy efekt dydaktyczny osiąga się wtedy, gdy każdy z aplikantów dobrze zna akta spraw, a zdarza się czasem, że ich wiedza ogranicza się do streszczenia stanu faktycznego napisanego przez osobę przygotowującą odpowiedź w ramach wcześniej uzgodnionego podziału zadań w grupie. To dopiero na zajęciach powinni oni samodzielnie przygotować rozwiązania, które później zostaną omówione. W ten sposób uwzględnia się indywidualizm samych aplikantów, a jednocześnie umożliwia się im szeroką dyskusję nad potencjalnymi alternatywnymi rozwiązaniami. Ważne jest w związku z tym to, by aplikanci samodzielnie na zajęciach przedstawiali własne autorskie projekty rozwiązań, do czego konieczna jest właśnie bardzo dobra znajomość akt sprawy, czego też oczywiście należy wymagać od wykładowców. Bardzo istotne jest przy tym także zapoznanie się aplikantów z przepisami prawa, objętymi materialem zjazdu oraz podstawowym orzecznictwem. Sama bowiem znajomość akt przez aplikantów nie gwarantuje, iż nabędą oni odpowiednie umiejętności po zjeździe. Dopiero przeczytanie akt w połączeniu z dokładną wiedzą na temat zagadnień będących przedmiotem zjazdu gwarantuje, że aplikanci podczas zajęć zastosują swoją wiedzę w praktyce³⁵.

W tym miejscu trzeba zwrócić uwagę, że jeżeli wykładowca podczas samego przygotowywania się na zajęcia (nie tylko czytając akta, ale i analizując orzecznictwo i poglądy doktryny w danej materii objętej zajęciami) dostrzeże jakiś błąd lub rozbieżność, to powinien od razu to zgłosić (telefonicznie lub e-mailem) koordynatorowi zajęć. Wtedy też konieczne jest poczynienie uzgodnień co do zgłoszonych wątpliwości między wszystkimi wykładowcami prowadzącymi zajęcia typu B, co powinno odbywać się zwykle bezpośrednio przed zjazdem na spotkaniu organizowanym przez Krajową Szkołę. Wówczas najpóźniej muszą zostać wyjaśnione wszystkie wątpliwości związane z przygotowanymi materiałami na zajęcia, gdyż nie mogą one zawierać omyłek lub być niezgodne z przepisami prawa.

PROWADZENIE ZAJĘĆ

Przebieg zajęć typu B został nakreślony jedynie w sposób ramowy w założeniach do programów aplikacji sędziowskiej, w których wskazano, że najpierw trzeba

---

³⁵ Trafnie zwraca się uwagę, że należy wstępnie zapoznać się z tematem zajęć, na których już przekazuje się szczegółową wiedzę – zob. szerzej M. Wysocki, *Jak uczyć się prawa. Praktyczny podręcznik nie tylko dla studentów prawa*, Piła 2021, s. 63-64, 76-77.

przedstawić aplikantom wytworzone materiały imitujące prawdziwe sytuacje procesowe, a aplikanci powinni je ocenić. Następnie powinni oni, pod kierunkiem prowadzącego, zaproponować podjęcie określonych czynności po wykryciu problemu prawnego. Ostatnim etapem jest dyskusja nad zaproponowanym rozwiązaniem problemu, a której moderatorem jest wykładowca³⁶. Z tak określonego przebiegu zajęć nie można określić choćby samego sposobu udostępniania i analizy akt, prezentacji rozstrzygnięcia czy też zasad prowadzenia dyskusji. Wobec tego konieczne jest określenie pewnych reguł i zasad podczas prowadzenia zajęć, by osiągnąć jak najlepszy efekt dydaktyczny, a jednocześnie aby zajęcia przebiegały w miarę podobny sposób we wszystkich grupach aplikacyjnych.

Pierwszym etapem zajęć typu B jest przedstawienie przez aplikantów indywidualnych – w ramach zadania zawartego w konspekcie – propozycji rozwiązania zidentyfikowanego problemu prawnego. Zwykle będzie to oczywiście napisanie na zajęciach projektu orzeczenia wraz z uzasadnieniem i zarządzeniami. Wykładowca musi przy tym umiejętnie ustalić czas na napisanie projektu w stosunku do ogólnego czasu przeznaczonego na analizę danych akt. Czas taki nie może być ani zbyt długi, ani też zbyt krótki, tak aby aplikanci nie tylko mogli napisać projekt, ale jednocześnie mieli czas na dyskusję nad poszczególnymi rozwiązaniami. Wszystko zależy oczywiście od tematyki zjazdu, obszerności akt, stopnia skomplikowania zawartych w nich problemów prawnych oraz tego czy problem dotyczy kwestii wпадkowych danego postępowania, czy też decyzji końcowej. Należy też rozważyć, czy aplikanci powinni napisać w całości uzasadnienie, czy też jego główne tezy. A to dlatego, że to na praktykach, a nie na zajęciach aplikanci uczą się szczegółowo samej techniki pisania uzasadnień. Postulować przy tym trzeba, w przypadku np. zjazdów dotyczących końcowych rozstrzygnięć sądowych, aby aplikanci ograniczyli się do napisania projektu sentencji orzeczenia z głównymi argumentami przemawiającymi za takim, a nie innym rozstrzygnięciem. Ważniejsze jest bowiem to by aplikanci potrafili zidentyfikować problem prawny, a następnie umieli go rozstrzygnąć, podając właściwe argumenty. W związku z tym warto także rozważyć, czy przed napisaniem projektu wykładowca powinien szczegółowo omówić dane zagadnienie prawne³⁷. Na pewno jest to pożądane przy analizie materii trudnej i skomplikowanej, wywołującej rozbieżności w doktrynie i orzecznictwie. Z kolei w pozostałych przypadkach należałoby się ograniczyć do wyjaśnienia samego zadania. Aplikanci na zajęciach powinni – jeżeli pojawiają się różne rozwiązania

---

³⁶ Pkt III ppkt 3 ad 2, s. 4 założeń do programu aplikacji sędziowskiej...; pkt III ppkt 3 ad 2, s. 5 założeń do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej...

³⁷ Tak np. M. Flis-Świeczkowska, *Sporządzanie pism procesowych*, [w:] *Dobre praktyki w nauczaniu na studiach prawniczych*, red. nauk. M. Balwicka-Szczyrba i J. Kruczałak-Jankowska, Gdańsk 2021, s. 234.

problemu – przedstawić je indywidualnie z własną argumentacją, aby później nastąpiła dyskusja nad nimi. Sama dyskusja jest bowiem pewnym zbiorowym rozwiązywaniem problemów³⁸. Przy czym dopiero po dyskusji³⁹ wykładowca może ewentualnie naprowadzać na właściwie rozwiązanie, tak by aplikanci mieli możliwość samodzielnego dochodzenia do niego. Z kolei nie dając aplikantom szansy na prawidłową odpowiedź wykładowca pozbawia ich możliwości wykształcenia zdolności krytycznego myślenia i szansy na zweryfikowanie swojego wcześniejszego stanowiska.

Omawiany rodzaj zajęć nie może więc przybrać formy wykładu lub analizy orzecznictwa. Warto też wcześniej stworzyć pewien plan działania z grupą i ustalić warunki pracy na zajęciach, które pozwolą na efektywne wykorzystanie czasu przeznaczanego na analizę poszczególnych akt spraw⁴⁰. W ten sposób można już na samym początku zajęć ustalić z grupą pewien harmonogram pracy (który musi być zgodny z konspektem metodycznym), metodę pracy z aktami i to w jaki sposób będzie przebiegała dyskusja, czego zwykle na zajęciach się nie robi, a pomaga w samym ich prowadzeniu. Warto też przedstawić, jeśli są to jedne z pierwszych zajęć na aplikacji co jest celem zajęć typu B i jakie umiejętności aplikanci powinni nabyć po zjeździe. Takie wprowadzenie do zajęć jest pożądane w celu uzyskania jak najlepszego efektu dydaktycznego i wyjaśnienia ewentualnych wątpliwości samych aplikantów. Z kolei w czasie samych zajęć trzeba zwracać uwagę aplikantom nie tylko na kluczowe zagadnienia praktyczne, które wylaniają się z materii analizowanej na zajęciach, ale także na kwestie rozbieżnie rozstrzygane w praktyce sądowej⁴¹, gdyż w ten sposób poszerza się ich wiedzę z danej materii. Należy przy tym również pokrótce zwracać uwagę na inne zagadnienia procesowe i materialnoprawne, niż te objęte „zadaniem konspektowym”, aby móc w sposób kompleksowy przedstawić przyszłym asesorum sądowym warsztat pracy sędziego i problemy, z którymi mogą spotkać się podczas codziennej pracy orzeczniczej. Warto tak czynić w celu utrwalenia zdobytej wcześniej wiedzy nawet wówczas, gdy materie te były już przedmiotem innego zjazdu. Poza tym należy omówić czynności administracyjne i biurowe, które zostały podjęte w sprawie, będącej przedmiotem analizy. Niemniej ważne są też aspekty językowe dotyczące stylu, poprawności semantycznej, syntaktycznej czy też jasności formułowania myśli, które łącznie tworzą warsztat pracy przyszłego sędziego.

³⁸ F. Bereźnicki, *Zagadnienia dydaktyki...*, s. 66.

³⁹ Trzeba się też zastanowić nad tym czy w czasie całej dyskusji na zajęciach aplikanci powinni mieć na swoich komputerach na bieżąco pełny dostęp do orzecznictwa i komentarzy, gdyż w ten sposób mogą od razu sprawdzić, jakie będzie rozwiązanie. Może więc warto zachęcać aplikantów do korzystania w czasie dyskusji tylko z aktów prawnych, gdyż w ten sposób dyskusja będzie ciekawsza i bardziej owocna.

⁴⁰ K. Hejosz, *Metodyka efektywnego...*, s. 51.

⁴¹ D. Kala, *Metodyka efektywnego...*, s. 56.

Sposób prowadzenia zajęć nie został w żaden szczegółowy sposób uregulowany, więc wykładowca może w zasadzie samodzielnie wypracować swój własny styl prowadzenia zajęć typu B. I tak mogą to być praca grupowa wszystkich aplikantów, praca w kilkusobowych podgrupach lub też indywidualna praca wszystkich w ramach całej grupy. Możliwe jest też np. wyznaczanie jednej osoby jako tzw. sprawozdawcy do konkretnych akt czy też tworzenie dwóch przeciwstawnych grup przedstawiających odrębne rozstrzygnięcia. Poza tym można, gdy nie da się wypracować wspólnego rozwiązania, poddać wszystkie propozycje głosowaniu w grupie i omówić jego wyniki⁴². Niemniej jednak, bez względu na to w jaki sposób dany wykładowca będzie prowadził zajęcia, powinien on pamiętać, że najlepsze efekty dydaktyczne osiągnie wtedy, gdy grupa nie będzie anonimowa, a więc wtedy gdy pozna wszystkich aplikantów. Poza tym należy zawsze dążyć do tego by nie tylko jedna osoba zabierała głos, ponieważ w ten sposób można sprawdzić przygotowanie do zajęć wszystkich aplikantów. Preferować przy tym należy na zajęciach pracę indywidualną aplikantów lub w podgrupach, gdyż głównie w ten sposób można osiągnąć najlepsze rezultaty i zwykle wtedy kształtują się różne zapatrywania na daną materię, które zmuszają grupę aplikacyjną do szerszej dyskusji. Ważne jest także to, aby wykładowca na zajęciach, odbywających się przecież w niezbyt licznej grupie aplikantów, stworzył i utrzymał właściwą atmosferę kontaktu, opartego na otwartości (szczerości) i wzajemnym zaufaniu⁴³. Tym samym wykładowca musi nawiązać z aplikantami odpowiedni kontakt, posługując się „znakami” znaczącymi to samo dla odbiorców⁴⁴. Zajęcia muszą się opierać na bezinteresowności, a więc wykładowca musi być gotowy do dawania z siebie wszystkiego co najlepsze bez względu na oglądanie się na aspekt materialny⁴⁵.

Warto również stosować metody aktywizujące, gdyż zwykle po kilku godzinach pracy aktywność grupy zdecydowanie spada. Można np. zastosować metody eksponujące, wywołujące przeżywanie przez aplikantów przyswajanych treści, a tym samym wyzwalające w nich aktywność wewnętrzną – intelektualną, a nawet emocjonalną i moralną⁴⁶. Jedynie bowiem aktywne uczestnictwo aplikantów sędziowskich w zajęciach służy rzeczywistemu „przekształceniu” niedawnych studentów prawa w takich prawników, którzy zdobyli umiejętności prawnicze⁴⁷. W związku

---

⁴² M. Kostera, A. Rosiak, *Nauczyciel akademicki...*, s. 159.

⁴³ A. Zalewska, *Kultura relacji nauczyciel akademicki – student*, [w:] *Nauczyciel akademicki – etos i warsztat*, B. Bokus, E. Kosowska (red.), Piaseczno 2016, s. 22.

⁴⁴ J. Jabłońska-Bonca, *O szkolnictwie...*, s. 61.

⁴⁵ Z. Ratajczak, *Nauczyciel akademicki. Wybrane aspekty mistrzostwa akademickiego*, [w:] *Nauczyciel akademicki...*, s. 60.

⁴⁶ H. Sokołowska, *Rola metod aktywizujących w dydaktyce akademickiej a rozwój kompetencji społecznych studentów w kontekście Krajowych Ram Kwalifikacji*, „*Studia i Prace Pedagogiczne*” 2014, nr 1, s. 103; zob. też: F. Bereźnicki, *Zagadnienia dydaktyki...*, s. 36-39.

⁴⁷ F. Zoll, *Wprowadzenie do...*

z tym warto korzystać np. z pomocy projektora, by wyświetlać akta lub ich fragmenty, bo w ten sposób ułatwia się omawianie problemu, który można wszystkim od razu pokazać. Można w tym celu także wyświetlać rozwiązania aplikantów, czy nawet przydatne orzecznictwo, które może być prezentacją multimedialną (zgodnie z wcześniej przygotowanym konspektem). Ponadto należy dbać o to, by dyskusja miała kulturalny przebieg, a aplikanci szanowali swoimi wypowiedziami wszystkie inne osoby w niej uczestniczące, gdyż w ten sposób wykładowca nie tylko buduje swój autorytet, ale i pokazuje w jaki sposób powinna przebiegać kulturalna dyskusja. W związku z tym dyskusja między aplikantami cechować się powinna otwartym dialogiem, opartym na partnerstwie. W jej trakcie nie można oczywiście podnosić głosu, przerywać innym, wypowiadać się w przekonaniu, że własny pogląd jest jedynie słuszny i prawidłowy, a inne od razu należy odrzucić, ponieważ w ten sposób buduje się otwartość na inne poglądy. Ważne jest, by aplikant wypowiadał się na dany temat w czasie wskazanym mu przez wykładowcę, a który z kolei musi reagować na każde niewłaściwe zachowania podczas zajęć⁴⁸. W czasie takiej dyskusji aplikanci wymieniają się argumentami na poparcie swoich twierdzeń, także wyjaśniając dlaczego nie zgadzają się z innym zapatrywaniem na daną materię.

Na zajęciach typu B dyskusja jest bardzo pożądana, gdyż podczas niej aplikanci wyrażają i precyzują swój punkt widzenia na dane zagadnienie, konfrontując go z punktem widzenia innych, a często uczą się też wyrażania pierwszy raz swojego zdania na temat omawianej materii⁴⁹. Trafnie się bowiem wskazuje, że nic nie rozwija tak bardzo jak rzeczowa, śmiała dyskusja podparta rzetelną wiedzą⁵⁰. Dlatego też wymiany poglądów i dyskusje sprzyjają stosowaniu metody komunikacyjnej w nauczaniu⁵¹. Wykładowca musi przy tym dać możliwość wypowiedzenia się wszystkim aplikantom na równych prawach (np. w identycznym czasie), a więc zachować równość szans. Zresztą wykładowca na zajęciach typu B winien być aktywnym moderatorem, a nie starć się dominować⁵², gdyż zajęcia służą aplikantom i ich kształceniu. W związku z tym wykładowca winien często zadawać otwarte pytania w sprzyjającej atmosferze, tak żeby niejako naprowadzały na właściwe

---

⁴⁸ Coraz częściej zwraca się uwagę w literaturze pedagogicznej na skompilowany charakter relacji wykładowców ze słuchaczami uczelni wyższych, choćby z uwagi na liberalizację czy nawet zepsucie dobrych obyczajów, a wyrażający się w wychowaniu słuchaczy w kulturze masowej, a co za tym idzie np. skracanie dystansu i zatracanie szacunku dla osoby wykładowcy, a nawet niechęć do zdobywania samodzielnie wiedzy, czy też pojawiające się nieuzasadnione roszczenia co do ocen prac egzaminacyjnych lub sprawdzianowych – zob. np.: L. Dziaczkowska, *Relacje nauczyciel akademicki – student w perspektywie studiów pedagogicznych*, [w:] *Perspektywy zmian...*, s. 149-154; D. Ciechanowska, *Akademickie kształcenie pokolenia Y w perspektywie zmian w dydaktyce szkoły wyższej*, [w:] *Perspektywy zmian...*, s. 177-192.

⁴⁹ M. Koster, A. Rosiak, *Nauczyciel akademicki...*, s. 50.

⁵⁰ D. Czajkowski, *Zanim zostaniesz sędzią. O sędziowskiej pasji i sumieniu*, Kraków 2020, s. 24.

⁵¹ L. Biedroń, *Współczesne koncepcje specjalistycznej edukacji językowej studentów prawa w Polsce i w Niemczech w stronę profesjonalnego kształcenia*, „Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Iuridica” 2019, nr 89, s. 128.

⁵² M. Koster, A. Rosiak, *Nauczyciel akademicki...*, s. 50.

rozwiązanie i sprzyjały jednocześnie myśleniu⁵³. Nadto wykładowca, w przypadku braku aktywności aplikantów na zajęciach, powinien aktywizować grupę, skłaniać do zabrania głosu i to nie tylko poprzez same pytania, ale i częściowe wypowiedzi lub nawet sugestie co do rozwiązania, ponieważ w ten sposób aplikanci mogą z zajęć wynieść większą wiedzę, łatwiej zapamiętując pewne kwestie. A zatem kształcenie poprzez dyskusję ma formę wielostronnej i wieloaspektowej wymiany myśli, doświadczeń i emocji⁵⁴.

Trzeba też zadbać o to by zajęcia typu B, zresztą jak każde inne zajęcia na aplikacji sędziowskiej, nie były nudne dla uczestników, a przekazywana wiedza była skondensowana, a odpowiedzi na pytania konkretne i jednoznaczne (co do tych problemów prawnych, których taka jedna odpowiedź jest możliwa). Sam wykładowca nie może być z kolei tylko źródłem wiedzy, ale i kreatorem oraz współpartnerem w jej zdobywaniu⁵⁵. Wobec tego w prowadzeniu zajęć ważne są świeżość (odpowiedni wcześniejszy wypoczynek), zaangażowanie (wywołanie zaciekawienia swoją aktywną postawą), odpowiedni język (poprawny) i tempo mówienia (ani zbyt szybkie, ani zbyt wolne), a nawet sama postawa (preferuje się pozycję stojącą) i stosunek do aplikantów (taktowność, życzliwość, sprawiedliwość w ocenianiu)⁵⁶. Dopiero łącznie te elementy składają się na prawidłowe i efektywne prowadzenie zajęć.

Warto wskazać, że w trakcie zajęć mogą pojawiać się pytania aplikantów niezwiązane bezpośrednio z analizowaną materią, na które należałoby udzielić odpowiedzi, bo w ten sposób nie tylko poszerza się praktyczną wiedzę aplikantów, ale jednocześnie uczy wszechstronnego spojrzenia na różne zagadnienia prawne. Niemniej jednak nie można na ich temat zbyt długo dyskutować, by zdążyć z „przerobieniem” reszty akt. Wykładowca musi też jednoznacznie wskazywać na prawidłowe rozwiązania i omawiać je nie tylko w aspekcie zgodności z prawem, ale i w kontekście właściwej argumentacji. Podobnie zresztą jeżeli decyzje procesowe w oryginalnych aktach były błędne lub niepotrzebne. W ten sposób aplikanci nabiorą umiejętności oceny podobnych stanów faktycznych i prawnych, mogą podjąć później właściwie uzasadnioną decyzję procesową. Zajęcia typu B pośrednio kształtują u aplikantów sędziowskich cechy pożądane u przyszłego sędziego, a więc stanowczość i zdecydowanie w podejmowaniu decyzji, obiektywizm

⁵³ *Ibidem*, s. 155.

⁵⁴ Z. Okraj, *Stymulowanie twórczego myślenia przez dyskusję*, [w:] *Uwarunkowania efektów kształcenia akademickiego*, D. Ciechanowska (red. nauk.), Szczecin 2012, s. 273.

⁵⁵ K. Denek, *Interakcje uczestników procesu kształcenia akademickiego*, [w:] *W kierunku edukacji akademickiej zorientowanej na studenta*, A. Karpińska, W. Wróblewska, K. Kowalczyk (red.), Toruń 2016, s. 40.

⁵⁶ Zob. szerzej: M. Kostera, A. Rosiak, *Nauczyciel akademicki...*, s. 128-153; U. Schrade, *Dydaktyka szkoły wyższej*, [w:] *Dydaktyka szkoły wyższej. Wybrane problemy*, Ulrich Schade (red.), Warszawa 2020, s. 55-59.

i opanowanie⁵⁷ oraz najwyższe standardy moralne w każdym aspekcie życia⁵⁸. Istotą bowiem sprawowania funkcji sędziowskiej jest poszukiwanie słusznego i sprawiedliwego rozstrzygnięcia w konkretnej sprawie, w konkretnych okolicznościach faktycznych⁵⁹. Trzeba przy okazji dodać, że większość spraw przygotowywanych na tego typu zajęcia to prawdziwe akta spraw karnych i cywilnych, a dane w nich zawarte dotyczą ludzi, którzy rzeczywiście uczestniczyli w procesach. Dlatego też ważne jest, aby uczyć aplikantów zrozumienia i postrzegania problemów prawnych przez pryzmat człowieka, będącego uczestnikiem procesu karnego lub cywilnego, a więc generalnego szacunku dla ludzi. W tym miejscu trzeba dodać, że skoro zadaniem kształcenia na poziomie akademickim jest kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia (oprócz dostarczania wiedzy z danej dziedziny)⁶⁰ to pożądanym jest to, by edukacja prawnicza aplikantów sędziowskich (już na tak zaawansowanym poziomie) nie prowadziła do wypracowywania tylko jednego poglądu na dane zagadnienia prawne, a tym samym po części powinna uczyć różnorodnego spojrzenia na świat⁶¹. Poza tym ważne jest by właśnie po tego typu zajęciach, choćby część z aplikantów chciała, pod ich wpływem, pogłębiać lub poszerzać zdobytą wiedzę⁶². Zwłaszcza, że należy eliminować u aplikantów powierzchowne podejście do nauki⁶³, którzy powinni nabyć umiejętności wyszukiwania, zrozumienia i rozsądnego zastosowania przepisów prawa, a także interpretacji normy prawnej przy zachowaniu szeroko pojętej kultury prawnej⁶⁴.

Po zakończeniu samej dyskusji nad konkretnymi aktami na zajęciach typu B wykładowca winien podsumować jej wyniki, a więc wskazać poprawne rozwiązanie wraz z przedstawieniem argumentacji, która spowodowała podjęcie takiej, a nie innej decyzji. Będzie to o tyle łatwiejsze, gdy aplikanci „wpadną” na prawidłowe rozwiązanie, gdyż wtedy zwykle właściwe argumenty już zostały zaprezentowane. Niemniej jednak należy wówczas dodać inne argumenty, które nie padły jeszcze w czasie dyskusji. Natomiast w przypadku gdy nie zostało zaprezentowane prawidłowe rozwiązanie można zadać aplikantom pytanie typu „czy nie widzą Państwo możliwości innego rozwiązania omawianego problemu prawnego?”, nakreślając

⁵⁷ Podobnie: M. Jarmalkowicz, *Jak zostać prawnikiem. Predyspozycje do zawodu. Wybór uczelni. Zawody prawnicze. Przyszła kariera. Sukces*, Wrocław 2007, s. 8.

⁵⁸ M.T. Romer, *Etyka sędziego*, [w:] *Etyka prawnika. Etyka nauczyciela zawodu prawniczego*, E. Bojko (red.), Warszawa 2006, s. 38.

⁵⁹ M. Safijan, *Etyka zawodu sędziowskiego* [w:] *Etyka prawnika...*, s. 41.

⁶⁰ R. Kleszcz, *Logika jako nauka krytycznego myślenia*, [w:] *Akademia. Idee, metody, działania*, E. Woźnicka, Ł. Zaorski-Sikora (red.), Łódź 2013, s. 35.

⁶¹ Podobnie: M. Szyszkowska, *Wartość tradycji międzywojennej oraz perspektywy globalizacji jako czynniki wyznaczające nową edukację prawników*, [w:] *Nauka i nauczanie prawa. Tradycja i przeszłość. Konferencja na dwóchsetlecie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 7 marca 2008 r.*, H. Izdebski (red.), Warszawa 2009, s. 63.

⁶² Z. Toeplitz, *Obowiązki dydaktyka – czy jesteśmy świadomi obowiązków i zagrożeń?*, [w:] *Nauczyciel akademicki...*, s. 82.

⁶³ O. Śniadach, *O motywacji w procesie nauczania*, [w:] *Dobre praktyki...*, s. 55; J. Jabłońska-Bonca, *O szkolnictwie...*, s. 109.

⁶⁴ W. Wołodkiewicz, *Nauczanie prawa czy przepisów prawnych?*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2015, z. 15, s. 246-247.

ewentualnie możliwy kierunek innej decyzji. Takie działanie może skłonić aplikantów do analizy innych możliwości i zachęcić ich do szerszego spojrzenia podczas dyskusji nad omawianym problemem prawnym. Dopiero później należałoby zaprezentować właściwe rozwiązanie oraz dokładnie wyjaśnić dlaczego nie może zostać przyjęte inne. Można także wskazać, przy jakich założeniach odmienne rozwiązanie aplikantów byłoby prawidłowe. Działając bowiem tylko w takiej kolejności „zmusza się” aplikantów do myślenia i poszukiwania właściwego rozwiązania, ćwicząc u nich kreatywność.

Na sam koniec zajęć warto pokazać aplikantom oryginalną decyzję procesową, która zapadła (o ile mamy do czynienia z realnymi aktami spraw, a nie spreparowanymi) i pokrótce się do niej odnieść w kontekście wypracowanego na zajęciach rozwiązania, ponieważ w ten sposób aplikanci mogą porównać też swoje rozwiązanie z tym co zostało „zrobione” w danej sprawie. Uczą się więc też tego, że możliwe są różne spojrzenia na ten sam problem prawny. Poza tym wykładowca prowadzący zajęcia musi upewnić się czy wszystko co zostało powiedziane jest jasne i klarowne oraz czy aplikanci nie mają jakiś innych dodatkowych pytań dotyczących akt, przebiegu postępowania i wypracowanego rozwiązania zdiagnozowanego problemu prawnego, gdyż w ten sposób mają oni pewność właściwego rozwiązania. Zwłaszcza, że zadawanie pytań, w powiązaniu z prezentacją własnych koncepcji spowoduje, iż aplikant nauczy się dużo więcej, niż gdy będzie jedynie biernym obserwatorem zajęć⁶⁵. Dlatego też wykładowca powinien najpierw zapytać pytającego aplikanta, jaką propozycję odpowiedzi ma on sam, a dopiero później udzielić prawidłowej odpowiedzi.

PROBLEMATYKA WYSYŁANIA MATERIAŁÓW PO ZAJĘCIACH

Na koniec należy zająć się kwestią tego, czy aplikanci powinni otrzymywać po zakończonych zajęciach typu B jakiegokolwiek dodatkowe materiały. Niewątpliwie na samych zajęciach powinni oni robić notatki na temat najważniejszych zagadnień, korygować na bieżąco swoje propozycje rozwiązań i uzasadnień, gdyż tylko w ten sposób nabędą właściwych umiejętności, szybciej przyswajając przekazaną wiedzę. Takie notatki, obecnie zawsze robione przy użyciu komputera indywidualnie przez każdego aplikanta, mogą pomóc w dalszym rozwijaniu wiedzy oraz przygotowaniu do sprawdzianu, egzaminu końcowego, a wreszcie pełnienia służby asesorskiej i sędziowskiej⁶⁶. Wykładowca musi też zwracać uwagę na te kwestie,

---

⁶⁵ M. Wysocki, *Jak uczyć...*, s. 77.

⁶⁶ Trafnie zwraca się przy tym uwagę, że obecne pokolenie ludzi urodzonych już w połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, a którzy są aplikantami (tzw. pokolenie Z), żyje w świecie cyfrowym i dlatego też wykładowcy powinni uwzględnić ten fakt stosując właściwe metody dydaktyczne na zajęciach – J. Jabłońska-Bonca, *O szkolnictwie...*, s. 61.

które są istotne oraz proponować, np. konkretne orzecznictwo. Niewątpliwie zajęcia typu B są tylko pewnym „etapem” do dalszej nauki w ramach praktyk, głównie w sądach. Dlatego tak ważne jest to, aby ćwiczyli oni już na praktykach te umiejętności, które częściowo uzyskali na zajęciach w Krajowej Szkole, a których sprawdzenie ma miejsce podczas sprawdzianu na kolejnym zjeździe. W związku z tym nie należy aplikantom przekazywać po zjeździe oryginalnych orzeczeń zapadłych w sprawach, będących przedmiotem analizy na zajęciach typu B⁶⁷, gdyż często, jak już wskazano, są niepełne, a nawet błędne. Zresztą takie otrzymywanie niepełnych, np. wyroków, spowoduje zagrożenie, że aplikanci po dłuższym czasie, ucząc się choćby do egzaminu sędziowskiego, będą sięgać po te właśnie orzeczenia nie korygując ich z tym, co zostało zaproponowane na samych zajęciach. Trzeba podkreślić, że to na zajęciach powinno się wypracować rozwiązanie, które stanowi bazę do dalszej nauki.

Nadto trzeba zwrócić uwagę, że same konspekty przeznaczone dla wykładowców są dedykowane tylko i wyłącznie prowadzącym zajęcia, np. w celu ujednolicenia przekazu, w przeciwieństwie do tych tworzonych dla aplikantów (a zawierających głównie zadanie, które powinni wykonać). Teoretycznie konspekty dla wykładowców mogłyby być udostępnione aplikantom, gdyby zostały odpowiednio „przerobione”, jednakże zwykle zawierają one wskazówki co do prowadzenia zajęć powiązane z merytorycznymi zagadnieniami i nie nadają się do bezpośredniej nauki. Poza tym często zdarza się, że na zajęciach padnie taka propozycja rozwiązania, której nie przewidział konspekt, a może się ona okazać równie dobra, co sugerowane pierwotne rozwiązanie. Zresztą aplikacja sędziowska to kolejny etap nauki prawników po odbyciu już studiów prawniczych, co oznacza że aplikanci posiadając już rozległą wiedzę teoretyczną ze studiów mogą sami potem we własnym zakresie doksztalać się, a wysłanie im gotowych materiałów, nawet merytorycznych, często zachęca ich do „stagnacji”. Tym samym wiedząc, że otrzyma się po zajęciach gotowe materiały do nauki (w postaci konspektu dla wykładowców), zachęca się do późniejszego korzystania tylko z otrzymanych materiałów szkoleniowych. Poza tym w ten sposób niektórzy aplikanci mogliby nawet nie angażować się na zajęciach, wiedząc że i tak dostaną potem gotowy do nauki produkt⁶⁸. A przecież nawet studenci prawa po zajęciach ćwiczeniowych na studiach prawniczych nie otrzymują żadnych konspektów przeznaczonych dla prowadzących je nauczycieli akademickich. Wobec tego nie powinni ich otrzymywać też aplikanci

---

⁶⁷ Odmienne D. Kala, *Metodyka efektywnego...*, s. 58, który proponuje przekazanie aplikantom po zjeździe kompletnych akt, będących przedmiotem zajęć typu B.

⁶⁸ W literaturze pedagogicznej zwraca się uwagę na to, że już studenci wyższych uczelni oczekują gotowych rozwiązań, a dochodzenie do wiedzy własnej przestało być elementem kultury studiowania – D. Ciechanowska, *Uczenie się głębokie jako efekt studiowania*, [w:] *Uwarunkowania efektów...*, s. 125.

sędziowscy, będący bardziej zaawansowani w nauce prawa. Skoro bowiem aplikacja sędziowska ma także uczyć samokształcenia to same zajęcia powinny być inspiracją do poszerzania wiedzy i szukania we własnym zakresie rozwiązań problemów prawnych. Skuteczna nauka to bowiem różnorodne sposoby przywoływania tych samych treści rozłożone w czasie⁶⁹. Dlatego też sam wykładowca musi być też świadomy, że proces dydaktyczny zależy od umiejętności zainteresowania przedmiotem i właściwego pokierowania aplikanta w formie realizacji tego typu zajęć⁷⁰. Oczywiście aplikanci po zjeździe powinni otrzymać kilka wzorów orzeczeń z zagadnień omawianych na zajęciach typu B, lecz jest to już inna kwestia dotycząca samego przygotowywania na sprawdziany.

W związku z powyższą problematyką postulować należy stworzenie pewnego uniwersalnego, ale niezbyt obszernego, „skryptu dla aplikantów sędziowskich”, podzielonego na rozdziały, odpowiadające tematycznie poszczególnym zjazdom. Jego poszczególne części zawierałyby najważniejsze, a zarazem fundamentalne merytoryczne zagadnienia prawne z zakresu materii poszczególnych zjazdów wraz z krótkim podstawowym orzecznictwem i wzorami orzeczeń. W ten sposób aplikanci otrzymywaliby praktyczny „produkt”, za pomocą którego mogliby lepiej przygotować się do poszczególnych zjazdów. Taki „skrypt” mógłby być także pomocny dla wykładowców w prowadzeniu zajęć, a same konspekty dla wykładowców na poszczególne zjazdy mogłyby być nieco mniej obszerne i bardziej metodyczne niż merytoryczne.

WNIOSKI

Reasumując, zajęcia typu B są jednymi z najważniejszych na aplikacji sędziowskiej, a ich właściwy przebieg zależy nie tylko od samych wykładowców, ale i aplikantów, którzy powinni zdawać sobie sprawę, że bez właściwego przygotowania nie osiągnie się celu dydaktycznego, jaki się im stawia. Praca z aktami spraw sądowych pozwala im bowiem na samodzielne podejmowanie decyzji procesowych, co za tym idzie wypracowywanie odpowiedniej techniki pracy przyszłego sędziego. Zajęcia typu B mają walor wybitnie praktyczny, gdyż omawiana metoda ćwiczeniowa pozwala na umiejętne zastosowanie uzyskanej podczas studiów prawniczych wiedzy. Celem jej jest wykształcenie u aplikantów umiejętności wyszukiwania z jakim problematycznym zagadnieniem prawnym mają do czynienia w danym postępowaniu oraz umiejętności rozstrzygania tych kwestii przy użyciu właściwej argumentacji. Metoda typu B przygotowuje aplikantów sędziowskich do służby, początkowo asesora

---

⁶⁹ M. Wysocki, *Jak uczyć...*, s. 20.

⁷⁰ K. Herda-Płonka, *Rola nauczyciela akademickiego w aktywizowaniu rozwoju studentów*, „Edukacja Humanistyczna” 2013, nr 1, s. 54.

sądowego, a później sędziego, kształtując warsztat pracy przyszłego sędziego, nie tylko z prawnego punktu widzenia, ale i np. techniki pracy.

Jednym z warunków uzyskania właściwego efektu dydaktycznego za pomocą metody typu B jest nie tylko bardzo dobra znajomość materii objętej zjazdem oraz samych akt przez wykładowców, ale i ich zaangażowanie emocjonalne w przekazywane treści, życzliwy stosunek do członków grupy aplikacyjnej, poprawna konstrukcja ćwiczeń oraz aktywizowanie aplikantów⁷¹. Z drugiej strony aplikanci powinni też wykazywać się odpowiednim przygotowaniem do zajęć oraz zaangażowaniem we własne kształcenie podczas szkolenia wstępnego. Tym samym aplikanci muszą nie tylko przeczytać akta na zajęcia, ale zapoznać się z przepisami prawa i podstawowym orzecnictwem dotyczącym materii, objętej zjazdem, gdyż tylko w ten sposób można sprawdzić ich wiedzę teoretyczną w praktyce. Bardzo ważne są też wszystkie czynności wykładowców związane z przygotowaniem akt, które powinny być nie tylko nowe, niezbyt obszerne, czytelne, ale i zawierające często występujące problemy prawne – materialnoprawne i procesowe. Pożądane jest by w przygotowanych na zajęcia aktach były błędy, by móc je omówić na zajęciach, dążąc do jak najszerszej dyskusji w tym zakresie. Poza tym postępowania, aby mogły być przedmiotem analizy na zajęciach podczas szkolenia wstępnego aplikantów, muszą zostać prawomocnie zakończone (bez względu na to czy „korzystamy” z orzeczenia „wpadkowego”, które się uprawomocniło) i nie mogą znajdować się w nich informacje niejawne. Trzeba zwrócić uwagę, że często zmieniające się przepisy prawa wymuszają konieczność poszukiwania zawsze nowych (nie wykorzystanych na innych zajęciach) akt spraw sądowych lub z postępowania przygotowawczego, tak aby aplikanci mieli możliwość proponowania rozstrzygnięć na bazie aktualnego stanu prawnego. W związku z tym na pierwszy plan wysuwa się rola koordynatora zajęć, który musi stworzyć odpowiednie konspekty na zajęcia, które pozwolą na w miarę jednolite przedstawienie zagadnień przez różnych wykładowców w poszczególnych grupach aplikacyjnych.

Trzeba wskazać, że najbardziej efektywnym sposobem prowadzenia zajęć typu B jest praca w kilkusobowych podgrupach lub też indywidualna praca aplikantów (co także wynika z ankiet pozjazdowych). Dążyć należy też do tego, by każdy z aplikantów zabrał głos na zajęciach i to co najmniej kilkukrotnie (gdyż czas na tego typu zajęcia podczas każdego zjazdu jest dość długi). Tylko bowiem w ten sposób można podejść indywidualnie do aplikantów i wykształcić u nich wcześniej omówione umiejętności. Podkreślenia przy tym wymaga to, aby absolwenci studiów prawniczych, będący później aplikantami, cechowali się określonymi postawami,

---

⁷¹ F. Bereźnicki, *Zagadnienia dydaktyki...*, s. 62.

dzięki którym mają kwalifikacje do podjęcia badań naukowych lub pracy zawodowej⁷². Dlatego też tak ważne jest to, by mogli oni w dalszym ciągu rozwijać swoje umiejętności, które przecież kształcą praktycznie na każdych zajęciach typu B podczas kolejnych zjazdów. Takie kształcenie powinno rozwijać u aplikantów umiejętność rozumowania prawniczego i krytycznego myślenia oraz uczyć budowania właściwej argumentacji. Wobec tego tak istotne z dydaktycznego punktu widzenia jest to, aby po zakończeniu dyskusji nad konkretnymi aktami wykładowca podsumował jej wyniki, podając właściwe rozwiązanie wraz z argumentacją, która spowodowała takie, a nie inne rozstrzygnięcie (o ile nie podali jej już wcześniej aplikanci).

Należy wskazać, że aplikanci nie powinni automatycznie otrzymywać konspektów dla wykładowców, a decyzję w tym zakresie winien podjąć zawsze indywidualnie koordynator wraz z Krajową Szkołą. A to dlatego, że aplikacja sędziowska uczy także samokształcenia, a same zajęcia typu B powinny skłaniać aplikantów do poszerzania wiedzy we własnym zakresie. Przy czym odpowiedzią na zapotrzebowanie aplikantów na otrzymywanie jak najszerszych materiałów szkoleniowych byłoby stworzenie „skryptu dla aplikantów aplikacji sędziowskiej”, który byłby pewną „ściągą” dla uczących się przyszłych sędziów, obejmującą najważniejsze zagadnienia prawne z poszczególnych zjazdów oraz podstawowe orzecznictwo i przykładowe wzory orzeczeń. W ten sposób bowiem aplikanci mogliby w bardziej przystępny sposób, podobny jak na studiach, przygotować się do zajęć na poszczególnych zjazdach.

Podsumowując trzeba uznać, że zajęcia typu B, właściwie przygotowane i prowadzone, były i są efektywne oraz spełniały i nadal spełniają swoją rolę, jaką wyznaczono im założeniami do programu aplikacji, a więc kształtują umiejętność posługiwania się metodyką pracy sędziego⁷³. Zresztą sami asesory sądowi, którzy ukończyli aplikację sędziowską w KSSiP jedną z najbardziej przydanych form zajęć w dalszej pracy uznali właśnie pracę z aktami⁷⁴.

---

⁷² A. Syryt, *System kształcenia prawników – ujęcie porównawcze. Założenia ogólne*, [w:] *Między normatywnym a pragmatycznym modelem kształcenia prawników w Polsce*, M. Michalski, B. Olszewski, A. Syryt, S. Zaręba i M. Zarzecki (red.), Warszawa 2020, s. 29.

⁷³ Pkt III ppkt 3 ad 2, s. 4 założeń do programu aplikacji sędziowskiej...; pkt III ppkt 3 ad 2, s. 5 założeń do programu aplikacji sędziowskiej uzupełniającej...

⁷⁴ P. Zdanikowski, A. Pietrzak, *Efektywność kształcenia aplikantów sędziowskich w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury*, *Kwartalnik KSSiP* 2020, nr 4, s. 114; J. Konecki, S. Kawęcka, R. Nozdryn-Plotnicki, *Efektywność kształcenia aplikantów sędziowskich i prokuratorskich w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury*, „*Kwartalnik KSSiP*” 2022, nr 4, s. 81.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.
Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, Dz.U. z 2022 r., poz. 217.
Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, Dz.U. z 2023 r., poz. 756.
Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lutego 2018 r. w sprawie odbywania aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej, Dz.U. z 2022 r., poz. 355.

Literatura

- Bereźnicki F., *Kształcenie i studiowanie w szkole wyższej*, [w:] *Perspektywy zmian w praktyce kształcenia akademickiego*, D. Ciechanowska (red.), Szczecin 2014.
Bereźnicki F., *Zagadnienia dydaktyki szkoły wyższej*, Szczecin 2009.
Biedroń L., *Współczesne koncepcje specjalistycznej edukacji językowej studentów prawa w Polsce i w Niemczech na stronę profesjonalnego kształcenia*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Iuridica” 2019, nr 89.
Ciechanowska D., *Akademickie kształcenie pokolenia Y w perspektywie zmian w dydaktyce szkoły wyższej*, [w:] *Perspektywy zmian w praktyce kształcenia akademickiego*, D. Ciechanowska (red.), Szczecin 2014.
Ciechanowska D., *Uczenie się głębokie jako efekt studiowania*, [w:] *Uwarunkowania efektów kształcenia akademickiego*, D. Ciechanowska (red.), Szczecin 2012.
Czajkowski D., *Zanim zostaniesz sędzią. O sędziowskiej pasji i sumieniu*, Kraków 2020.
Denek K., *Interakcje uczestników procesu kształcenia akademickiego*, [w:] *W kierunku edukacji akademickiej zorientowanej na studenta*, A. Karpińska, W. Wróblewski, K. Kowalczyk (red.), Toruń 2016.
Dziaczkowska L., *Relacje nauczyciel akademicki – student w perspektywie studiów pedagogicznych*, [w:] *Perspektywy zmian w praktyce kształcenia akademickiego*, D. Ciechanowska (red.), Szczecin 2014.
Flis-Świeczkowska M., *Sporządzanie pism procesowych*, [w:] *Dobre praktyki w nauczaniu na studiach prawniczych*, M. Balwicka-Szczyrba, J. Kruczałak-Jankowska (red.), Gdańsk 2021.
Hejoso K., *Metodyka efektywnego prowadzenia zajęć typu B w opinii wykładowców i aplikantów KSSiP*, „Kwartalnik KSSiP” 2013, nr 2.
Jabłońska-Bonca J., *O szkolnictwie wyższym i kształceniu prawników*, Warszawa 2020.
Jarmakowicz M., *Jak zostać prawnikiem. Predyspozycje do zawodu. Wybór uczelni. Zawody prawnicze. Przyszła kariera. Sukces*, Wrocław 2007.
Kala D., *Metodyka efektywnego przygotowania i przeprowadzenia podstawowych zajęć aplikacyjnych o charakterze ćwiczeń*, „Kwartalnik KSSiP” 2011, nr 2.
Kleszcz R., *Logika jako nauka krytycznego myślenia*, [w:] *Akademia. Idee, metody, działania*, E. Woźnicka, Ł. Zaorski-Sikora (red.), Łódź 2013.
Kocemba K., Stambulski M., *Dydaktyka ma znaczenie. Aplikacja sędziowska i prokuratorska w Polsce*, Wrocław 2020.
Konecki J., Kawęcka S., Nozdryn-Płotnicki R., *Efektywność kształcenia aplikantów sędziowskich i prokuratorskich w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury*, „Kwartalnik KSSiP” 2022, nr 4.
Kostera M., Rosiak A., *Nauczyciel akademicki*, Gdańsk 2008.
Krajewska A., *Współdziałanie dydaktyczne nauczycieli akademickich i studentów a jakość kształcenia na przykładzie studiów pedagogicznych*, Białystok 2016.
Okraj Z., *Stymulowanie twórczego myślenia przez dyskusję*, [w:] *Uwarunkowania efektów kształcenia akademickiego*, D. Ciechanowska (red.), Szczecin 2012.

Płonka K., *Rola nauczyciela akademickiego w aktywizowaniu rozwoju studentów*, „Edukacja Humanistyczna” 2013, nr 1.

Ratajczak Z., *Nauczyciel akademicki. Wybrane aspekty mistrzostwa akademickiego*, [w:] *Nauczyciel akademicki – etos i warsztat*, B. Bokus, E. Kosowska (red.), Piaseczno 2016.

Romer M.T., *Etyka sędziego*, [w:] *Etyka prawnika. Etyka nauczyciela zawodu prawniczego*, E. Bojko (red.), Warszawa 2006.

Safijan M., *Etyka zawodu sędziowskiego*, [w:] *Etyka prawnika. Etyka nauczyciela zawodu prawniczego*, E. Bojko (red.), Warszawa 2006.

Schrade U., *Dydaktyka szkoły wyższej*, [w:] *Dydaktyka szkoły wyższej. Wybrane problemy*, Urich Schade (red.), Warszawa 2020.

Sokołowska H., *Rola metod aktywizujących w dydaktyce akademickiej a rozwój kompetencji społecznych studentów w kontekście Krajowych Ram Kwalifikacji*, „Studia i Prace Pedagogiczne” 2014, nr 1.

Syryt A., *System kształcenia prawników – ujęcie porównawcze. Założenia ogólne*, [w:] *Między normatywnym a pragmatycznym modelem kształcenia prawników w Polsce*, M. Michalski, B. Olszewski, A. Syryt, S. Zaręba, M. Zarzecki (red.), Warszawa 2020.

Szyszkowska M., *Wartość tradycji międzywojennej oraz perspektywy globalizacji jako czynniki wyznaczające nową edukację prawników*, [w:] *Nauka i nauczanie prawa. Tradycja i przeszłość. Konferencja na dwóchsetlecie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 7 marca 2008 r.*, H. Izdebski (red.), Warszawa 2009.

Śniadach O., *O motywacji w procesie nauczania*, [w:] *Dobre praktyki w nauczaniu na studiach prawniczych*, M. Balwicka-Szczyrba, J. Kruczałak-Jankowska (red.), Gdańsk 2021.

Toeplitz Z., *Obowiązki dydaktyka – czy jesteśmy świadomi obowiązków i zagrożeń?*, [w:] *Nauczyciel akademicki – etos i warsztat*, B. Bokus, E. Kosowska (red.), Piaseczno 2016.

Włodkiewicz W., *Nauczanie prawa czy przepisów prawnych?*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2015, z. 15.

Wysocki M., *Jak uczyć się prawa. Praktyczny podręcznik nie tylko dla studentów prawa*, Piła 2021.

Zalewska A., *Kultura relacji nauczyciel akademicki – student*, [w:] *Nauczyciel akademicki – etos i warsztat*, B. Bokus, E. Kosowska (red.), Piaseczno 2016.

Zdanikowski P., Pietrzak A., *Efektywność kształcenia aplikantów sędziowskich w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury*, „Kwartalnik KSSiP” 2020, nr 4.

Zoll F., *Wprowadzenie do programu aplikacji ogólnej oraz aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej*, <https://www.kSSIP.gov.pl/aplikacje/o-aplikacjach/informacje-ogolne>.

Inne

Załącznik do uchwały Rady Programowej KSSiP nr 26/2022 z 15.12.2022 r. w sprawie zmiany założeń do programu aplikacji sędziowskiej – <https://www.kSSIP.gov.pl/node/8278>.

Załącznik do uchwały Rady Programowej KSSiP nr 47/2019 z 21.11.2019 r. w sprawie uchwalenia założeń do programu aplikacji uzupełniającej sędziowskiej – <https://www.kSSIP.gov.pl/node/5284>.

Załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 28/2023 z 17.01.2023 r. w sprawie ustalenia programu aplikacji sędziowskiej (https://www.kSSIP.gov.pl/sites/default/files/zalacznik_-_program_aplikacji_sedziowskiej.pdf).

Załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 26/2020 z 15.01.2020 r. w sprawie ustalenia programu uzupełniającej aplikacji sędziowskiej (https://www.kSSIP.gov.pl/sites/default/files/untitled_2020011515161700.pdf).

Załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 219/2020 z 3.06.2020 r. w sprawie zmiany programu aplikacji prokuratorskiej – <https://www.kSSIP.gov.pl/aplikacje/programy-aplikacji/aplikacja-prokuratorska>.

Załącznik do zarządzenia Dyrektora KSSiP nr 27/2020 z 15.01.2020 r. w sprawie ustalenia programu uzupełniającej aplikacji prokuratorskiej – <https://www.kSSIP.gov.pl/node/6746>.

Practical aspects of type B classes (working with files) during the initial training of trainee judges

SUMMARY

The article is devoted to one of the methods of conducting classes during the judicial initial training at the National School of the Judiciary and Public Prosecution, namely working with court files and pre-trial proceedings files (type B classes). The subject of the article is related to broadly understood didactics and teaching during the judicial initial training. The article discusses in detail the issue of proper selection of files for the classes, as well as the proper preparation of lecturers and judicial trainees before the start of the classes. However, the main emphasis is placed on presenting the proper course of classes, the methodology of conducting classes and the measures that facilitate more active participation of trainees in the classes. The article also explains how training materials (guidelines) should be prepared, what they should contain and whether they can be shared afterwards. In addition, it comprehensively indicates the skills that judicial trainees should acquire after the classes considering the future work as a judge.

Keywords: judicial application, trainees, didactics, handouts, working with files, teaching, course materials.

